

Da synet kom på dagsordenen

Hvis vi skruer tiden 40 år tilbage, var det en tid, da 100.000 danskere hvert år blev ramt af øjenlidelser, der kunne svække synet, og hvor tre danskere hver dag mistede synet. Sådan er det ikke i dag. Det skyldes i høj grad Øjenforeningens store arbejde og de to øjenlæger **Henrik Lund-Andersen** og **Kim Frost**, der i flere år arbejdede for at få bekæmpelsen af øjensygdomme på dagsordenen. I år er det 40 år siden, foreningen blev stiftet.

Af Christina Alfthan

Yvonne
Herlev Andersen
Henrik Lund-Andersen
Annelise Ravn

Carl Ankerstjerne

Ove Sprogøe

Charles Jensen

Jens Edmund

Inge Lise Halck

Karen Thurøe
Hansen

Helge Lorentzen

Inge Krogh

Ernst Holm Hansen

O. Bondo Svane

Ole Bøge

Bo Dræbel

Gustav Holmberg

Peter Gorresen

P. Christensen

Thorkild Græsholt

Kim Frost

Niels Ehlers

Pat Mørup

K.B. Andersen

Det var ikke meget pumpet og pragt over det, da man den 10. november 1982 stiftede Lands Christiansborg. Det var der til gengæld, da man kort tid efter samlede hele den imponerende

D

ET VAR FLERE års stædigt lobbyarbejde, der kulminerede, da Øjenforeningen onsdag eftermiddag den 10. november 1982 endelig blev stiftet i Venstres gruppeværelse på Christiansborg. Det var

lykkedes at samle et stærkt hold af politikere, øjenlæger og fremtrædende mænd, der gik aktivt ind for sagen. Synet skulle på dagsordenen, og der skulle skaffes penge til forskning og udvikling, så danskerne kunne få de samme behandlinger, man kunne få i udlandet. Så der var brug for en organisation, der satte forskning, behandling og forebyggelse i højsædet. Opgaven var altså at skabe interesse for at forebygge og behandle tab af syn, fremfor at fokusere på sociale tiltag over for dem, der blev ramt af blindhed. Den opgave blev varetaget af Dansk Blindesamfund, som sad tungt på dagsordenen, men det kom til at ændre sig.

I dag, 40 år efter dannelsen af Øjenforeningen, kan vi glæde os over, at Danmark er med i front inden for klinisk forskning, øjenbehandling og forebyggelse, hvor der er sket den ene revolution efter den anden. Og der er flere spændende behandlinger på vej. Men var det ikke for de to ihærdige initiativtagere, professor i øjensygdomme Henrik Lund-Andersen og øjenlæge Kim Frost, så havde der måske slet ikke været nogen Øjenforening. VÆRN OM SYNET har i anledning af 40-års jubilæet samlet de to herrer, der trods alderen stadig har en så travl kalender, at det tog omkring 40 e-mails, før vi fandt et tidspunkt, hvor de begge kunne mødes. Men det lykkedes, og her er deres fortælling:

Et øje var nok

"Da jeg startede som øjenlæge i 1976, var der tusindvis af danskere, der hvert år mistede synet, først og fremmest på grund af diabetes.

Torben Lund
Tommy Jahn
Ralph Tschernia
Laurits Ringgård
Flemming Nørager
Grete Sieck
Jørgen Madsen
Ernst Goldschmidt
Mette Winge
Jens Rahlff
Mogens Friis
Ole Larsen
Golf Iversen
Steen Saust
Rolf Kuhberg
Merete Østergaard
Eilif Gregersen
Jørgen Bro
Lonny Olsen
Birger B. Larsen
Jens Thorsen
Juul-Jensen ell.
Juul-Jørgensen, Ålborg
Kai Isak Jensen

foreningen til bekæmpelse af øjensygdomme og blindhed i Venstres gruppeværelse på skare af politikere, øjenlæger og fremtrædende personer, der støttede op om øjensagen.

Folk var for dårligt reguleret med insulin, så de fik senkomplikationer, hvilket betød, at de fleste diabetespatienter blev blinde med tiden. Folk blev også blinde af AMD, som man ikke vidste særlig meget om. Man lavede også kun 900 grå stær-operationer om året i hele Danmark; til sammenligning laver man i dag næsten 60.000 om året. Dengang foregik operationen ikke særlig nænsomt, man tog hele linsen ud, og så fik patienten en tyk brille på + 10-13 stykker. Det betød, at fortovet kom op i knæhøjde, og mange snublede ned ad trappen, fordi de ikke kunne afstandsbedømme. Man blev desuden kun tilbudt operation på det ene øje. Målet var, at patienten kunne læse, og det kan man jo med ét øje. Men forskning i øjensygdomme tog for alvor fart herhjemme omkring 1980, i takt med gennembrud i forståelsen af især sygdomme i øjets nethinde og ny behandling med blandt andet laser," fortæller Kim Frost og giver ordet til sin gamle kollega Henrik Lund-Andersen, som kom ind i øjenfaget med en betydelig fysiologisk forskningsbaggrund.

"I 1979 blev jeg som repræsentant for Danske Øjenlægers Selskab valgt ind i Dansk Blindesamfunds komite til forebyggelse af blindhed. Jeg blev hurtigt klar over, at Dansk Blindesamfund gav meget få midler til forskning og forebyggelse, i forhold til deres meget store indtægter. Det blev jeg forarget over. Jeg prøvede at overtale Dansk Blindesamfund til at ændre kurs og støtte forskning og udvikling mere, men det var umuligt.

Danmark var bagud

I udlandet var der allerede en rivende udvikling i gang blandt andet på grund af store forskningsdonationer fra blindeorganisationer. Så situationen var således ved at vende, fordi der var masser af ny viden og nye behandlinger på vej til diabetikere og AMD-patienter, som både jeg og Kim Frost kendte til. Vi havde begge været på kurser i både

USA og England, og vi indså, at Danmark var langt bagud, også sammenlignet med Sverige og Norge. Men hvis Danmark skulle op på niveau, ville det kræve penge til at forske for. Så jeg tænkte, at når Dansk Blindesamfund ikke ville være med, så skulle vi lave vores egen organisation: Landsforeningen til bekæmpelse af øjensygdomme og blindhed," fortæller Henrik Lund-Andersen, der

besluttede at sætte sig i spidsen for at gøre det. Og med lidt held og gåpåmod skete der noget i foråret 1981:

"Jeg var reservelæge på øjenafdelingen på Rigshospitalet, og efter en vagt fik jeg lyst til at se til nogle af patienterne igen," fortæller han. En af patienterne var politikeren Gustav Holmberg, der var indlagt på øjenafdelingen. Han var en meget erfaren politiker med et godt netværk på Christiansborg, og Henrik Lund-Andersen benyttede lejligheden til at tale for øjensagen:

"Jeg fortalte om de problemer, vi havde med at få midler til at skabe fremskridt. Jeg spurgte ham, om han kunne tænke sig at være med til at hjælpe med det. Heldigvis var han interesseret i sagen," fortæller Henrik Lund-Andersen, som ikke lægger skjul på, at det var et helt afgørende møde.

Samme sommer i 1981 var Kim Frost og Henrik Lund-Andersen til en kongres i Oulu i Nordfinland, hvor de stak hovederne sammen med professor Eilif Gregersen, der da var chef for Rigshospitalets øjenafdeling, og her tog ideen om at stifte en Landsforening til bekæmpelse af øjensygdomme og blindhed for alvor fart.

Kunstnere og politikere

Gustav Holmberg blev formand, og han fik K.B. Andersen med, og de to blev ankerpersoner for foreningen sammen med Eilif Gregersen, Henrik Lund-Andersen og Kim Frost. Og derfra spredte det sig som ringe i vandet. De to politikere kendte et hav af personer, og der var ikke dem, de ikke kunne få med, og som ville hjælpe, hvilket man også kan se på fotografiet. En af de få kvinder på fotografiet er Pat Mørup, som

I udlandet var der allerede en rivende udvikling i gang blandt andet på grund af store forskningsdonationer fra blindeorganisationer

står lige ved siden af K.B. Andersen. Hun havde været sekretær for Stig Lommer på ABC Teatret og Aveny Teatret i over 20 år og kendte en masse kendte mennesker, blandt andet Dirch Passer, som hun også var sekretær for en overgang. På grund af dårligt syn måtte Pat Mørup dog opgive sit job i teaterverdenen, men det betød til gengæld, at hun støttede op om den spirende øjenforening blandt andet ved at trække på sit store netværk. En af dem var kunstneren Bjørn Wiinblad, som hun fik interesseret i sagen:

"Bjørn Wiinblad inviterede os ud til middag i sin villa ved Frilandsmuseet, og pludselig siger han 'giv mig lige en halv times tid, og få et glas vin,' – og så havde han tegnet en plakat til os, der skulle blive Øjenforeningens særkende," fortæller Kim Frost, der fik sin far til at få dem trykt kvit og frit. Så var markedsføringen kørt i stilling.

Men der var stadig flere ting, der skulle på plads, før de officielt kunne lancere foreningen. Et af problemerne var at få øjenlægerne med, idet der næsten var en ærefrygt over for Dansk Blindesamfund, som nogle også modtog støtte fra.

"Men Henriks diplomatiske evner fik overtalt dem," fortæller Kim Frost, og vendepunktet var, da øjenlægerenes videnskabelige selskab (DOS) ved formand Ernst Goldschmidt bakkede op om projektet.

Optikerne kommer med

Der var gode mænd, der hjalp dem gratis med at lave vedtægter for foreningen, og en af Gustav Holmbergs bekendte, Ernst Holm Hansen, stillede en bankgaranti på 500.000 kroner. Trin for trin kunne de gå i gang med at udvikle foreningen;

og endelig lykkedes det at lancere den i november 1982 på Christiansborg. Men der var stadig meget, der skulle gøres.

"Vi skulle have en videnskabelig komite med fagfolk som garant for, at foreningen hele tiden var med i det nyeste inden for forskningen. Og så skulle vi have optikerne med. Optikerne havde nemlig den brede folkelige kontakt, og det var her, man kunne fange øjensygdommene tidligt. Det betød også, at Bjørn Wiinblad-plakaterne kom med ud i forretningerne, og vi blev mere synlige og kunne hverve medlemmer. En af optikerne foreslog, at vi skulle have et medlemsblad, hvor optikerne kunne reklamere. Der stod også bagest i bladet, at man kunne melde sig ind, og man kunne testamentere til os, og så begyndte det at rulle," fortæller de to øjenlæger.

FOTO: GEERT BARDRUM

Der var bred opbakning til at starte Øjenforeningen, og med kunstneren Bjørn Wiinblads ikoniske plakat kom foreningen godt fra start. Han lavede den som en vennetjeneste under en middag.

Det første store projekt handlede om laserbehandling af AMD, der allerede fandtes i USA. De fik en donation på 200.000 kroner fra hotelejer Carl og Nikoline Larsens Fond – og det betød, at de kunne støtte øjenafdelingerne, så de var klædt på til at fange AMD-symptomerne og kunne laserbehandle dem tidligt. Henrik Lund-Andersen forklarer, at de valgte AMD og ikke diabetes som indsatsområde, fordi AMD er en decideret øjensygdom, hvorimod det var komplikationer af diabetes, der gjorde folk blinde. Og da diabetes allerede havde så stor offentlig bevågenhed, hvilket AMD ikke havde, var det AMD, der blev satset på:

”Og det var klogt, for da man fandt en ny og bedre AMD-behandling med injektioner, var vi med fra start, og vi blev tidligt testcenter i

Europa, der testede den nye medicin, og vi fik den nye behandling som de første. AMD blev vores flagskip,” fortæller Henrik Lund-Andersen.

”

Vi skulle have en videnskabelig komite med fagfolk som garant for, at foreningen hele tiden var med i det nyeste inden for forskningen

Lokalafdelingerne opstår

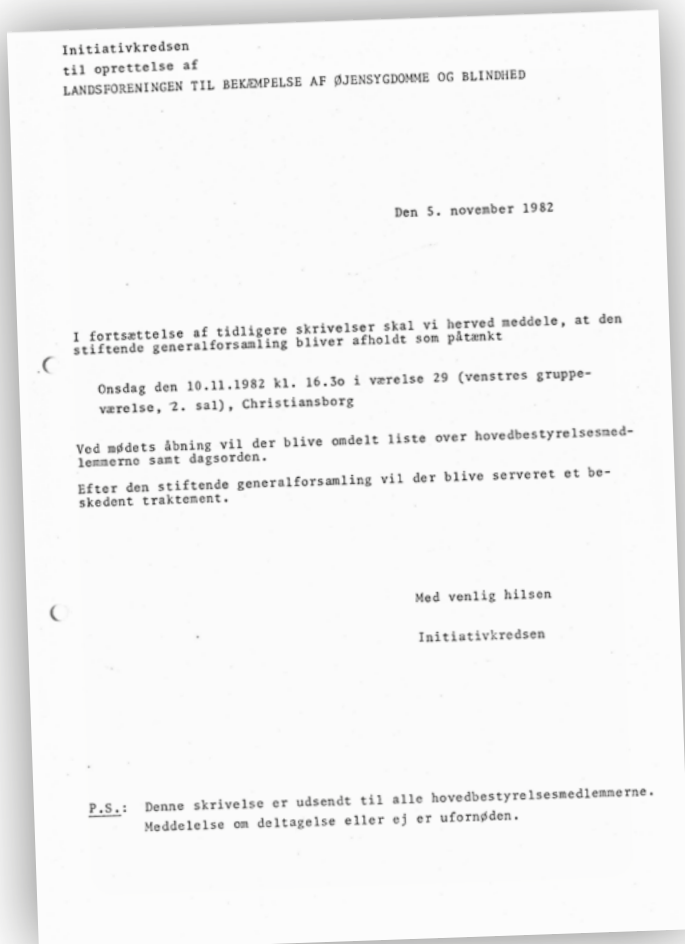
Kim Frost specialiserede sig derimod i nethindeoperationer, og den kompetence bragte ham til Århus, så i 1986 flyttede han og stoppede i Øjenforeningens hovedbestyrelse og blev i stedet formand for en af de mange nye lokalafdelinger, som skød op rundt omkring i landet. Her skulle der holdes nogle gode foredrag til medlemsmøderne, som kunne 'lokke' interesserede til, som gerne skulle gå derfra med et godt indtryk af øjensagen

og først og fremmest, at det kunne betale sig at støtte den, fordi alle pengene kom retur som gode forskningsresultater.

”Jeg har holdt et ufatteligt antal foredrag på kroer og i husmorforeninger, og hver eneste gang kom der små ringe i vandet. Jeg talte om grå stær, grøn stær, skelen hos børn, diabetes og AMD, og der var altid nogen, der havde sygdommene tæt inde på livet,” fortæller Kim Frost, der i dag også er blevet regionspolitiker og medlem af regionernes sundhedsudvalg.

Meget er sket, siden de to stiftede Øjenforeningen. Der er tusindvis af danskere med diabetes, AMD og grøn stær, der hvert år har bevaret synet, fordi forskningen har båret frugt. Der er sket flere fantastiske ting. Teknologien har været igennem et kvantespring, så kirurgien er en helt anden i dag.

”I dag er man rask meget hurtigt. Da jeg startede, var folk indlagt i 14 dage, efter at de

Der skulle ikke mange ord eller fint brevpapir til at indkalde til stiftende generalforsamling dengang i 1982.

Henrik Lund-Andersen (tv.) og Kim Frost (th.) satte hinanden stævne i efteråret, hvor de sammen fortalte om stiftelsen af Øjenforeningen.

for eksempel var opereret for nethindeløsning. Nu foregår det nærmest ambulantly," fortæller Kim Frost.

40 år med store fremskridt

Henrik Lund-Andersen fremhæver, at forskning og udvikling har givet to store landvindinger: "Der er næsten ingen, der bliver blinde som følge af diabetes længere. Det gjorde de for 40 år siden. Det skyldes et samarbejde mellem diabeteslæger og øjnlæger ved udviklingen af diabetesbehandlingen, der kontrollerer blodsukkeret, og øjnlægernes screening for og tidlige behandling af nethindesygdomme. Den anden store landvinding er behandlingen af AMD, som er øjnlægernes fortjeneste," understreger han.

"Og vi skal blive ved med at satse på forskningen, og at de unge læger hele tiden bliver stimuleret, og være med, hvor det sker i udlandet. Det nye er genterapi. Det bliver en stor sag. Nu er det børn med arvelige nethindesygdomme, man kan behandle. Det kan være, man med tiden også kan forebygge forekomsten af AMD. Der er kæmpe perspektiver.

Men vi skal også i det daglige være opmærksomme på de sygdomme, der er vigtige at opfange og behandle i tide, hvor man kan gøre en forskel: De største områder er AMD, grøn stær samt diabetes. Det er store ting, som skal sættes i system, så folk ikke skal vente for længe på behandling, som det er tilfældet i dag," siger Henrik Lund-Andersen. ■

Læs mere om nye behandlinger på side 29.

Køb plakaten

I 1983 skænkede Bjørn Wiinblad sit værk 'Øjet – værn om det' til Øjenforeningen. Vi har genoptrykt den smukke plakat og sælger den i anledning af Øjenforeningens 40-års jubilæum til en stærkt nedsat pris. Formålet er – helt som da plakaten blev trykt første gang – at indsamle midler til Øjenforeningen, så vi kan opfylde formålet om at forebygge og bekæmpe blindhed.

Særpris

Fakta om 'Øjet – værn om det'

Pris: 100 kr. +
forsendelse 39 kr.
Mål: 50x70 cm
Papir: Munken Lux 170 gram
Tryk: Permild og Rosengreen

Du kan bestille plakaten på Øjenforeningens hjemmeside ved at bruge linket her:

→ ojenforeningen.dk/wiinblad